

VERBINDING (verbroken) / (dis)CONNECTED

Vierde Triënnale hedendaagse kunst UPC Duffel

Infobundel leerkracht/docent

Met dank aan Marc Coolens en Yara Van Robbroeck

Beste leerkracht/docent,

Dit is de informatieve bundel voor leerkrachten, die een geheel vormt samen met de bundel voor leerlingen/studenten, die 12 fiches over kunstwerken uit de tentoonstelling bevat. Deze kan u gratis downloaden op onze website.

Ze vinden per fiche enige informatie over de kunstenaar en het werk zelf. Vervolgens kunnen ze alleen of in groep de vragen bij de werken oplossen. Deze vragen zorgen ervoor dat ze de kunstwerken nader gaan bestuderen en gaan nadenken over het thema van de tentoonstelling.

In deze bundel vindt u ook extra informatie die u kan gebruiken tijdens een nabespreking, of kan gebruiken om een zelf gegidste tocht te organiseren. Als u graag hulp inroept van één van onze gidsen, kan u altijd terecht bij onze publiekswerking (contactgegevens op onze website).

Veel plezier!

ARTUR ZMIJEWSKI (°1966, PL).....	3
GUIDO VAN DER WERVE (°1977, NL)	5
GAO BROTHERS (Gao Zhen °1956, CN en Gao Qiang °1962, CN).....	7
JOËLLE DUBOIS (°1990, BE)	9
ANNO DIJKSTRA (°1970, NL)	11
INGEL VAIKLA (°1992, EE).....	13
LEON VRANKEN (°1975, BE).....	15
ANDY WARHOL (°1928-1987, US).....	17
KRIS MARTIN (°1972, BE)	19
MARC MAET (°1955 – 2000, BE).....	21
LUC VAN EYCKEN (°1956, BE)	23
MAEN FLORIN (°1954, BE)	25

ARTUR ZMIJEWSKI (°1966, PL)

Singing Lesson I (2001)

Collectie kunstenaar

Video 14 min.

Informatie over de kunstenaar

Artur Żmijewski wordt beschouwd als een zeer radicale kunstenaar. Zijn oeuvre weerspiegelt zijn bezorgdheid over uiteenlopende sociale problemen. Hij onderzoekt vaak de mechanismen van macht en onderdrukking binnen de bestaande sociale orde - evenals sociale conflicten die grenzen aan geweld - terwijl hij de instinctieve menselijke neiging tot het kwade blootlegt. Żmijewski gelooft dat kunst kan worden gebruikt om echte verandering teweeg te brengen in de maatschappij. Hij nam deel aan Documenta 12 en vertegenwoordigde Polen in 2005 op de Biënnale van Venetië met zijn *Repetition*, een remake van Prof. Zimbardo's beroemde Stanford-gevangenisexperiment.

Informatie over het kunstwerk

Żmijewski onderzoekt de perceptie van het anders zijn en het recht op zelfexpressie. In 2001 creëerde hij het eerste deel van het project *Singing Lesson* in de Augsburg Evangelical Holy Trinity kerk in Warschau. Begeleid door een orgel zong een koor van dove jongeren het *Kyrië* uit de *Poolse Mis* van Jan Maklakiewicz. De ironie van de tekst is onontkoombaar: "Op deze heilige plaats, op deze heiligste plaats, verheft onze stem zich tot U en barst uit zoals de zee buldert uit een diepe afgrond. O Christus, hoor ons. O Christus, luister naar ons!". Naast bewondering voor de inspanningen van de zangers voelen we ook een vorm van onbehagen voor hetgeen we zien en horen omdat we de imperfecties van personen met een fysieke, auditieve of mentale beperking misschien liever niet willen zien. Żmijewski wil deze perceptie ombuigen en aantonen dat allerlei vormen van disfuncties niet moeten betekenen dat de levensvreugde van deze personen hierdoor minder groot zou zijn.

Informatie voor de leerkracht/ docent

Żmijewski toont ons een poging om wat door een fysieke handicap onmogelijk te herstellen is toch te realiseren. Het gaat hier niet zozeer om het resultaat, maar eerder om de inspanning van de doven om tot samenzang te komen. Zij vragen Christus in het *Kyrië* uit de *Poolse Mis* van Jan Maklakiewicz hun te aanhoren met de woorden : "Op deze heilige plaats, op deze heiligste plaats, verheft onze stem zich tot U en barst uit zoals de zee buldert uit een diepe afgrond. O Christus, hoor ons. O Christus, luister naar ons!". In deze video wordt de kracht van het disfunctioneren getoond. Het chaotisch liturgisch gezang van de doven kan hier ook symbool staan voor het menselijk falen vooral omdat het gericht is naar Christus die als God de volmaakte opperschepper is. De mens tracht in contact te komen met het goddelijke, maar komt niet verder dan een onsamenhangend gezang. Ondanks zijn mislukking is dit toch mooi in zijn falen.

Vragen voor leerlingen/ studenten

- Waarin ligt voor Żmijewski de fascinatie voor deze koorzang?
- Waarom richten de zangers zich in deze koorzang tot Christus?

GUIDO VAN DER WERVE (°1977, NL)

Nummer acht, everything is going to be alright (2007)

Collectie kunstenaar

Video 10 min.

Informatie over de kunstenaar

Guido van der Werve is een Nederlandse filmmaker, componist en sportfanaat. Hij startte als performancekunstenaar en stapte over naar het filmen van zijn performances, weigerachtig om live en herhaaldelijk te performen. Via film zoekt hij een emotionele directheid, gelijkaardig aan die van muziek. Hij voegt daarom elementen toe zoals muziek, sport en atmosfeer. In zijn zoektocht naar authenticiteit weigert hij om met acteurs te werken. Van der Werve speelt zelf de solitaire hoofdrol en is gekend om het opzoeken van zijn fysieke grenzen en het gebruik van lange meditatieve shots, waarin zinloosheid en het vervagen van de tijd een rol spelen.

Informatie over het kunstwerk

In Nummer acht, everything is going to be alright, loopt Guido van der Werve voor een enorm schip dat met rollende motoren knerpend het ijs doorklieft, oprijzend als een allesverslindende walvis. Hij lijkt onaangedaan, hoewel geen misstap veroorloofd is. Deze zeer persoonlijke performance, gefilmd in één lang shot, heeft ook een universele kracht, waarbij het sublieme in de eenvoud ervan ligt. Iedereen kan er een eigen parabel in lezen: gaat het over de superioriteit van de mens tegenover de machine, of omgekeerd? Over de futiliteit van de mens tegenover de afgrondelijke natuur, waardoor hij op ieder ogenblik kan worden opgeslokt? Zien we hier een mens, berustend in zijn lot?

Informatie voor de leerkracht/ docent

De mens is ontegensprekelijk verbonden met de natuur, hij is er een deel van en in dat opzicht zou hij met de natuur in harmonie moeten leven. Maar door zijn intelligentie meende hij ook in staat te zijn de natuur naar zijn hand te kunnen zetten om zijn leven comfortabeler te maken. Met zijn technische vaardigheid slaagde hij erin tuigen, machines, te ontwerpen die in staat zijn de kracht van de natuur te breken. Zo kon hij zijn wil opleggen aan de natuur of dat dacht hij alleszins.

Zolang de mens over het ijs loopt, is hij haast onzichtbaar, nietig en kwetsbaar. Hij gaat op in de natuur, hier gesymboliseerd door een oneindige ijsvlakte. Achter de mens echter doemt een gevaarte op dat de mens ontworpen heeft om die natuur zijn wil op te leggen : een immens grote ijsbreker.

Het ironische van de film van Van Der Werve is dat de ijsbreker niet alleen het ijs klieft, maar dat hij ook een bedreiging vormt voor de nietige mens zelf die voor hem uit loopt, want als de ijsbreker te snel vaart, zal de mens die nu nog veilig over het ijs loopt in het water terechtkomen. De ijsbreker wordt hier een symbool van het technisch vernuft van de mens dat echter ertoe leidt dat niet alleen de natuur, maar ook de mens zelf bedreigd wordt. Achter "Everything is going to be alright" plaatsen we zeker vandaag best een vraagteken.

Vragen voor leerlingen/ studenten

- Wie zijn de hoofdrolspelers in deze video?
- Hoe verhouden ze zich tegenover elkaar?
- In welke zin gaat deze video over het verbreken van een verbinding?

GAO BROTHERS

(Gao Zhen °1956, CN en Gao Qiang °1962, CN)

Sense of space – Wake (2020)

Collectie Galerie Adrian David, Knokke

Informatie over de kunstenaar

De Gao Brothers werken als kunstenaars samen sinds het einde van de jaren '80. Hun oeuvre bestaat voornamelijk uit performances, schilderijen, fotografie en sculpturen. Zoals veel hedendaagse Chinese kunstenaars is hun werk sterk geëngageerd. Ze nemen vaak een kritische houding aan tegenover het regime.

Informatie over het kunstwerk

Sense of space - Wake toont veertien naakte Chinese mannen die resideren in ondraaglijk kleine houten hokjes. Het beeld verwijst naar de grote stromen mannelijke arbeiders die door de Chinese overheid worden verplaatst in het kader van grote infrastructuurwerken en worden gehuisvest in erbarmelijke omstandigheden. Het beeld is een commentaar op de levensstandaard in China, waar persoonlijke ruimte een steeds onbereikbaarere en dure luxe is, waar mensen in torenflats opeengestapeld zitten, waardoor ze hun waardigheid en levenskwaliteit opofferen. Tevens is dit werk een aanklacht tegen de onderdrukking van homoseksualiteit. De overheid staat hier nog steeds erg afwijzend tegenover. Chinese homoseksuelen worstelen ook met de diepgewortelde verwachting van ouders dat hun kinderen trouwen en voor nakomelingen zorgen.

Informatie voor de leerkracht/ docent

De Gao Brothers gebruiken de middeleeuwse voorstellingsvorm van de polyptiek of het veelluik om kritiek te geven op het Chinese communisme. In het werk van de Gao Brothers vinden we niet zoals in het Lam Gods van Van Eyck diverse fragmenten van het algemene thema terug, namelijk de aanbidding van het Lams Gods, maar haast identieke beelden. Overal zitten mannen opgesloten, geklemd in de houten kaders die deel uitmaken van de polyptiek. Hiermee klagen de Gao Brothers de verwording aan van het communistisch ideaal, namelijk iedere mens volwaardige levensruimte geven. Het zijn hier uitsluitend mannen omdat zij ook dikwijls worden ingezet als arbeiders bij grote infrastructuurwerken waarbij hun huisvesting helemaal penibel is. Ook de negatieve houding van de Chinese overheid tegenover homoseksualiteit wordt hier op de korrel genomen. We staan hier ver van menswaardige maatschappij.

Vragen voor leerlingen/ studenten

- In welke zin is er een connectie en disconnectie met de middeleeuwse schilderkunst in dit werk?
- Waartegen zou dit schilderij een aanklacht kunnen zijn?
- Welke functie heeft het naakt in dit schilderij?

JOËLLE DUBOIS (°1990, BE)

Couple at the Apple Hotel (Causeway Bay – Hong-Kong) (2020)

Privécollectie

Informatie over de kunstenaar

In haar schilderijen verkent Joëlle Dubois de impact van beelden van sociale media en internet op de mens. Geïnspireerd door deze beeldcultuur confronteert ze de kijker met expliciete taferelen uit de privésfeer. Het realisme van haar schilderijen staat in schril contrast met de beelden van de opgesmukte virtuele wereld. In de speelse en kleurrijke figuratieve schilderijen komen thema's als gender en seksualiteit aan bod. De vrouwen in het werk van Dubois zijn geëmancipeerd en hebben een eigen actieve leefwereld. Zo formuleert ze een statement tegenover het overheersend beeld van de vrouw als (seksueel) object in de kunstgeschiedenis.

Informatie over het kunstwerk

Een jonge vrouw en een jonge man liggen languit op een bed in een hotel in Hongkong. Ze lijken verveeld, smartphone in de hand. Ze worden omringd door enkele vruchten met erotische connotatie. Het meisje is volledig naakt, de jongen niet. Een melancholische sfeer en een frappante directheid hangen over het schilderij. De scène geeft, zoals steeds bij Joëlle Dubois, een eerste anekdotische aanzet, maar de toeschouwer moet zelf een mogelijk verhaal construeren.

Informatie voor de leerkracht/ docent

De mobiele telefoon die een fantastisch communicatiemiddel is, kan tegelijkertijd ook een stoorzender worden. Meer dan ooit eist hij zeker bij jonge generaties, maar ook meer en meer bij oudere, altijd zijn plaats op. Altijd is er op het schermje wel iets te beleven dat onmiddellijk moet gelezen, geweten of beantwoord worden. Het toestel is vergroeid met de bezitter ervan. De handen die vroeger vrij waren om tijdens erotisch contact te strelen, dienen nu om de toetsen van het GSM-toestel te bedienen.

Het wordt moeilijk om bij de scène die Dubois ons hier toont een positief verhaal te bedenken. Nochtans heeft Dubois er alles aan gedaan om een aangenaam melancholisch kader te creëren verlicht met vruchten die een erotische connotatie hebben. Maar de minnaars bijten niet. Het naspel, of zitten we hier nog maar bij het voorspel, heeft plaats moeten ruimen voor schermtijd. Seksueel contact zou mensen dicht bij elkaar moeten brengen, al is het altijd wel een fragiel gebeuren, maar met een smartphone in bed is het liefdesspel gedoemd te mislukken.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Welke elementen die contact verbinden of verbreken toont Dubois hier op haar schilderij?
- Maak met deze elementen een eigen verhaal.
- Neigt je verhaal naar het positieve of het negatieve? Waarom?

ANNO DIJKSTRA (°1970, NL)

The Chaos (2019)

Langdurige bruikleen UPC Duffel / Collectie kunstenaar

Houten structuur, glasvezel, verf

Informatie over de kunstenaar

Anno Dijkstra beweegt zich in zijn beeldhouwkunst op het scherp van de snede. Vaak bedient hij zich van iconische beelden, die tot het collectieve geheugen behoren. Zo tast hij af hoe we ons tot die beelden verhouden, en evenzeer wat die beelden met ons doen. Het oeuvre van Dijkstra onderging de laatste jaren echter een belangrijke transformatie, namelijk van een meer geëngageerde kunst naar het vertellen van (persoonlijke) verhalen. Voorheen waren zijn sculpturen eerder pogingen tot objectief registreren, nu zijn ze een hypersubjectieve interpretatie van de werkelijkheid. "Met verhalen ga je de wereld natuurlijk niet redden, maar het delen van die persoonlijke verhalen is o zo belangrijk". Voor de kunstenaar is het dan ook noodzakelijk dat zijn werk na realisatie toebehoort aan de gemeenschap, wat zijn voorliefde verklaart voor werken in de openbare ruimte. (Tekst: Emergent)

Informatie over het kunstwerk

Anno Dijkstra toont een afgebroken metalen zitarm van een kermisattractie. De draaimolen is een metafoor van onze maatschappij waar mensen steeds extremere verlangens hebben naar prikkels en kicks. Maar "Van te veel spektakel wankelt men allicht". Deze beroemde zin van dichter/ kunstenaar Lucebert geeft scherp aan dat een overdosis aan prikkels een keerzijde heeft. De draaimolen van het leven stopt nooit, maar soms gaat het te snel en breekt de zitarm af. Houdt Dijkstra hier een pleidooi om afstand te nemen van de draaiende drukte en ratrace van ons bestaan?

Informatie voor de leerkracht/ docent

De Nederlandse kunstenaar Anno Dijkstra toont de afgebroken arm van een kermisattractie geabstraheerd en het aantal stoeltjes gereduceerd tot slechts één.

Een arm van de kermisattractie ligt hier wezenloos en afgedankt in het gras. Hij is losgeraakt en gedumpt. In het beste geval wacht hij op herstelling en op het weer aangekoppeld worden aan de machine waartoe hij ooit behoorde. Hij was ooit een wezenlijk onderdeel van een tuig dat op kermissen voor vermaak zorgde. Nu ligt hij eenzaam te vergaan of te wachten op recyclage. Je zou de arm kunnen beschouwen als een metafoor voor een mens die het helse ritme van de maatschappij waartoe hij eens behoorde niet meer kon bijhouden en los raakte of moest afhaken. De maatschappij op zich kan met haar andere ledematen nog wel op en neer chaotisch doorrazen. Eén afgebroken arm zal het plezier niet dadelijk bederven en wellicht wordt de defecte arm snel vervangen.

Steeds is een arm van een kermisattractie van staal. Hier merken we als we goed toekijken dat Dijkstra hout en glasvezeldoek gebruikte om de arm vorm te geven. Dit bewijst dat hij er bewust voor koos om met het kunstwerk meer te zeggen dan met een "echte" arm. Als kunstenaar kon hij zo ook nog de esthetische vorm van de arm beter uitwerken. Zo werd hij een gestileerde weergave van de reële arm met slechts één stoeltje waardoor hij uit de banale realiteit werd gelicht en verheven tot kunst. Wat Dijkstra hier doet met de materiaalkeuze deed Duchamps door een lokaliteitsverandering. Hij verplaatste een café-urinoir naar een museum.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Waarvoor is de afgebroken arm van een kermisattractie wellicht een symbool of metafoor?
- Koos Dijkstra voor zijn werk bewust een deel van een kermisapparaat of was dit eerder een toevallig "objet trouvé" te vergelijken met het urinoir dat ooit de Franse kunstenaar Duchamps van een café verhuisde naar een museum?
- Waarom koos Dijkstra voor zijn werk de titel "The Chaos"?

INGEL VAIKLA (°1992, EE)

Roosenberg (2017)

Collectie kunstenaar

Video 29 min.

Informatie over de kunstenaar

Ingel Vaikla is beeldend kunstenaar en filmmaker. Vaikla's artistiek onderzoek richt zich op de relatie tussen architectuur en haar gebruikers, en de representatie van architectuur in fotografie, video en film. Haar werk wordt internationaal gepresenteerd op filmfestivals en in musea. Ze maakte deel uit van het team dat Estland vertegenwoordigde op de architectuurbiënnale van Venetië in 2012.

Informatie over het kunstwerk

Gewapend met een camera deelde Ingel Vaikla de laatste maanden die de vier Mariazusters van Franciscus in het klooster Roosenberg in Waasmunster doorbrachten. Het resultaat hiervan is de fascinerende film *Roosenberg* over het bijzondere gebouw dat dit klooster is en over de intense relatie die de zusters ermee hadden. Vaikla filmde het monastieke leven en probeert de zintuiglijke ervaring van het gebouw waarneembaar te maken. Het bijzondere aan deze film is dat er geen woord gesproken wordt. Vaikla voegde aan de beelden enkele zinnen toe uit een brief die zij schreef: "*Jullie tempo en ritme worden de trage ademhaling van de ruimte. Jullie bewegingen houden de plek levend*". De zusters verhuisden intussen naar het moederklooster en Abdij Roosenberg vond een nieuwe invulling.

Abdij Roosenberg werd gebouwd naar een concept van de architect-monnik Dom Hans Van der Laan, gebaseerd op zijn zelf ontwikkelde harmonieuze theorie. Deze wordt gekenmerkt door zuiverheid van vorm, esthetische eenvoud en een ritmische ruimtelijke ordening. Zij laten een aangrijpende schoonheid en rust ervaren, in een subtiel samenspel van 'open' en 'gesloten', 'binnen' en 'buiten'. Architectuur, interieurinrichting en tuinen vormen een samenhangend Gesamtkunstwerk.

Informatie voor de leerkracht/ docent

Ingel Vaika toont ons een beeldverslag waarin mens en ruimte tot een unieke harmonieuze verbintenis komen. Deze werd bereikt doordat de architect Dom Hans Van der Laan zich door de zuiverheid van het contemplatieve leven van de Mariazusters van Sint-Franciscus liet inspireren om een materiële woonomgeving te creëren die perfect past bij een leven in stilte en bezinning ontdaan van alle prikkels van de moderne maatschappij. De film richt zich niet uitsluitend op de architectuur, maar evenzeer op de wijze waarop de zusters de leefwereld die voor hen ontworpen is gebruiken. Hierbij spelen rust, eenvoud en zuiverheid een belangrijke rol. Het is ook belangrijk dat we er ons van bewust zijn dat we hier kijken naar een document dat de laatste momenten van deze harmonieuze eenheid, dit opgaan in elkaar van mens en ruimte weergeeft. De zusters zullen immers verhuizen.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Welke elementen heeft Vaikla in deze video in een unieke verbinding met elkaar weergegeven?
- Hoe staan deze elementen met elkaar in verbinding?
- Waarom wordt er in deze video niet gesproken?

Leon Vranken (°1975, BE)

Curved dialogue (2022)

Collectie kunstenaar

Informatie over kunstenaar

Het beeldend alfabet van Leon Vranken is uitgebreid en divers qua media. Zijn sculpturen en installaties bestaan vaak uit herkenbare objecten en vormen, ontleend aan onze vertrouwde omgeving. Hij weet de directe visuele herkenbaarheid op subtiele wijze te ontwrichten door deze objecten zodanig te bewerken en te positioneren dat hun sculpturale, esthetische vorm op de voorgrond treedt. De objecten worden instrumenten van reflectie. Ze functioneren autonoom of worden in een compositie geassembleerd. Nooit zijn ze statisch: beweging is aanwezig of wordt gesuggereerd. De praktijk van Vranken tast de grenzen van de kunst af.

Informatie over kunstwerk

In deze Triënnale presenteert Vranken een klassieke houten zitbank. Deze bank, die de contouren volgt van de halfronde ruimte, nodigt uit om even te rusten of iemand te ontmoeten. Iedere ontmoeting is ook een kans om elkaar te leren kennen en verbinding te zoeken. Vranken lijkt hier de beroemde uitspraak van Descartes 'Ik denk dus ik ben' te parafraseren: 'Ik ontmoet dus ik besta' of ruimer 'Je wordt pas mens in relatie met de anderen'. Vranken laat in de ruimte alles wat overbodig is weghalen en zet de ramen naar buiten open. De lege kamer wordt een meditatieve ruimte. Het werk gaat een verbond aan met de ruimte, de bezoeker en de natuur.

Informatie voor de leerkracht/ docent

De zitbank van Vranken werd gemaakt uit hout afkomstig van oude Zweedse zitbanken. De uitvoering gebeurde door de technische dienst van het Psychiatrisch Centrum. Het ontwerp en concept is van Vranken. Opmerkelijk is de U-vorm van de bank. Vranken heeft er bij zijn ontwerp niet voor gekozen om met rechte hoeken te werken, dan zouden drie in elkaar verwerkte banken volstaan hebben. Hij heeft zeer bewust de rechte hoeken mooi afgerond en er één meubel van gemaakt. Als we nu met een gezelschap op de banken plaatsnemen, zijn we meer met elkaar verbonden doordat we rond een concentrisch punt zitten. De cirkel verbindt meer dan de rechthoek. Bovendien weerspiegelt de halve bankcirkel op kleinere schaal ook de architectuur van de ruimte met de vijf boogvensters die Vranken laat openen met zicht op de natuur. Door in de binnenruimte alleen de bank te presenteren voegt Vranken nog een extra betekenislaag toe. Zo wordt een ordinair zitmeubel kunst.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Waarom is het meubel van Vranken meer dan een ordinaire zitbank?
- Moet een kunstenaar alles zelf maken ?
- Waar vinden we hier het thema van de tentoonstelling terug ?

ANDY WARHOL (°1928-1987, US)

Brillo Box (1964-1968)

Collectie Galerie Adrian David, Knokke

Zeefdruk op hout

Informatie over de kunstenaar

Andy Warhol schopte het als zoon van Tsjechische immigranten in de V.S. tot de bekendste figuur van de Amerikaanse popart. De popart dook voor het eerst op in Engeland midden van de jaren '50, maar kende haar grote doorbraak toen in 1962 de tentoonstelling *New Realists* een groep jonge kunstenaars samenbracht waaronder Warhol. Hun beeldtaal was ontleend aan de wereld van de opkomende consumptiemaatschappij met haar reclame, tijdschriften, televisie en film. Het betekende de doorbraak van de popart, maar ook de definitieve lancering van Warhol als kunstenaar. Begin jaren '60 richtte Warhol in New York zijn atelier *The Factory* op. De zeefdruktechniek werd zijn belangrijkste werkwijze. Via deze methode kon een hoge productie gerealiseerd worden. De zeefdrukken van Campbell's Soup Cans, de portretten van o.a. Marilyn Monroe, de banaan op de cover van het album *The Velvet Underground & Nico*, ... zijn deel geworden van ons collectief geheugen en maken dat Warhol één van onze belangrijkste kunstenaars is in de kunstgeschiedenis.

Informatie over het kunstwerk

Warhol begon in de jaren '60 zeefdrukken te maken van alledaagse Amerikaanse consumptiegoederen. Zo was Brillo één van de bekendste merken van huishoudelijke zeep. De *Brillo Box* is een op ware grootte nagemaakte verpakkingsdoos in hout. De zij- en bovenkant van de boxen werden gezeefdrukt zodat de originele kartonnen verpakking perfect werd geïmiteerd. Warhol exposeerde deze dozen bewust in grote hoeveelheden (stapels) om het concept van het unieke kunstwerk te ondermijnen. Warhol imiteerde zo de principes van de reclame, massaproductie en massaconsumptie, en verkent de mogelijkheden van de democratisering van kunst.

Informatie voor de leerkracht/ docent

Lange tijd was het bezitten van kunst alleen voor een rijke elite mogelijk. Door gebruik te maken van zeefdruk, een massaproductietechniek, kon Warhol de kunst toegankelijk maken voor een breed publiek. Iedereen kon zich bij wijze van spreken een Brillo Box in huis halen. Warhol zorgde er met andere woorden voor dat de kloof tussen de kleine groep kunstbezitters en de grote groep kunstliefhebbers zonder kunsteigendom gedicht werd. Helaas kon zijn productie de vraag naar zijn kunst niet volgen en werden zijn zeefdrukken snel unieke stukken die weldra op kunstbeurzen voor zeer hoge prijzen verkocht werden. Zo ontstond er toch weer snel een grote discrepantie tussen de kunstbezitters en kunstminnaars.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- In welke zin is denk je deze Brillo Box het symbool van de verbindende rol die Warhol in de kunst heeft gespeeld?
- In welke mate werd Warhol het slachtoffer van zijn eigen filosofie?

Kris Martin (°1972, BE)

Eve and Adam (2017)

Privécollectie

Informatie over de kunstenaar

Kris Martin is één van de meest gerenommeerde Belgische kunstenaars van zijn generatie. Zijn beelden, tekeningen en installaties zijn heel poëtisch en direct, maar getuigen tegelijk van een complexe conceptuele gelaagdheid en rijke symboliek. Terugkerende onderwerpen in zijn werk zijn het begrip tijd, (kunst)geschiedenis, identiteit en vergankelijkheid. Door een spel van herkenning en vervreemding, doet hij ons op een verfrissende manier stilstaan bij existentiële vragen.

Informatie over het kunstwerk

Kris Martin is een groot bewonderaar van Jan van Eyck. In *Eve and Adam* speelt hij een subtiel spel met Adam en Eva uit *De aanbidding van het Lam Gods* (1432) van de gebroeders van Eyck. Zij kijken niet meer naar elkaar en naar het Lam Gods dat de zonden van de wereld wegneemt, maar verrassend genoeg, van elkaar weg. Door enkel de uitsnede van de twee hoofden te tonen, worden de beelden gedecontextualiseerd. Met deze eenvoudige ingrepen, zoals vaak in het werk van Kris Martin, verschuift de oorspronkelijke betekenis. Er wordt ons een tijdloos beeld getoond van de strijd der geslachten, dat bovendien aan complexiteit en actualiteit wint in deze tijden van #metoo.

Informatie voor de leerkracht/docent

Met de algemeen bekende portretten van Adam en Eva verwijst Kris Martin naar de volgens de christelijke leer eerste mensen. In het scheppingsverhaal lezen we dat Eva, de vrouw, werd gevormd uit een rib van Adam, de man. Zij waren dus niet alleen verbonden, maar zelfs eenheid. Zij leefden aanvankelijk als vrouw en man harmonisch naast elkaar in het aardse paradijs. Zo toonde ons de middeleeuwse meester Van Eyck ze in aanbidding van het Lam Gods. Vlug kwam er echter een scheiding, want omwille van hoogmoed beten ze beiden in de verboden appel die hen kennis gaf van goed en kwaad, iets wat alleen hun schepper toekwam. Toen hij zich moest verantwoorden voor God beschuldigde Adam Eva ervan dat ze hem verleid had. Ze werden uit het paradijs gedreven. Dat was het einde van het vredevol samenzijn. In de loop van de geschiedenis van de mens zijn man en vrouw meer en meer uit elkaar gegroeid. Voorlopig hebben ze elkaar nog nodig voor voortplanting, maar ook dit staat op de helling. De connectie is er nog, maar er zit een behoorlijke barst in. In het werk van Kris Martin kijken ze omdat hij de panelen van plaats verwisselde niet meer naar elkaar, maar wenden ze hun blik van elkaar af.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Hoe weet Kris Martin op een subtiele manier ons met zijn werk de moeilijke relatie tussen de geslachten te tonen?
- Waarom gebruikt hij de afbeelding van Adam en Eva hiervoor?

MARC MAET (°1955 – 2000, BE)

¿Qué Pasa? (1999)

Collectie Leo Maet

Portret van een kunstcriticus (1999)

Privécollectie

Informatie over de kunstenaar

Marc Maet is schilder, het canvas is zijn levensgezel. In de jaren tachtig maakte Marc Maet zeer heftige werken en liet hij de verf en het penseel zijn canvas domineren. Kunstpausen roemden zijn gevecht met het doek. Later werden de schilderijen groter en neigden ze meer en meer naar filosofische ruimtes. Schilderen werd denken. De individuele tentoonstellingen in binnen- en buitenland volgden elkaar in sneltempo op. Met exposities op de Biënnale van Sao Paulo en later in New York genoot hij internationale faam.

Informatie over het kunstwerk

Vanaf het einde van de jaren '80, na zijn neo-expressionistische periode waarmee hij bekendheid verwierf, werd het werk van Marc Maet reflectiever. Het werk *¿Qué Pasa?* is een voorbeeld van hoe hij muziek en taal een plaats gaf in zijn schilderijen. In dit werk stelt hij de prangende, existentiële en immer actuele vraag: 'Wat is er aan de hand?' Doet de kunstenaar hier een uitspraak over zijn onverzoenbaarheid met de wereld? Weerklinkt hier een hedendaagse echo van *De Schreeuw* van Munch? Vanaf de jaren '90 zat er in zijn werk vaak een kritiek op de kunstwereld en zijn machinaties. *Portret van een kunstcriticus* is een bittere sneer naar deze kunstwereld, waarin hij ontgoocheld was.

Informatie voor de leerkracht/docent

Bij het werk *¿Que Pasa?* van Marc Maet staan we oog in oog met iemand die uit verbittering de band met het leven en het contact met de kunstwereld doorknipte. Eens door Jan Hoet beschouwd als een grote belofte in de Vlaamse schilderkunst was hij in de jaren tachtig een rijzende ster. Het werk van Maet vermengde abstracte en figuratieve elementen. Hij putte uit de hele kunstgeschiedenis. De laaiende kleurvelden van Mark Rothko, die hij bewonderde, hadden op hem een grote invloed. *Ik woon in de schilderkunst* was een typisch werk en motto. In de jaren negentig verloor Jan Hoet echter het vertrouwen in Marc Maet en selecteerde hij hem niet meer voor Documenta 1992. Het publiek liet hem ook in de steek. Als reactie nam Maet het kunstmilieu op de korrel : de verheerlijking van Broodthaers en Magritte en de macht van de curatoren. In 2000 maakte hij verbitterd een eind aan zijn leven. In de afscheidsbrief aan zijn vrouw schreef hij : 'Alle schilderijen die ik heb gemaakt, zijn voor jou. Doe ermee wat je wilt, maar zorg ervoor dat ze niet in handen vallen van de vele aasgieren en strontvliegen die het kunstwereldje rijk is. Als je heel erg kwaad op me bent - en daar is alle reden toe - verbrand ze dan. *Ik woon in de schilderkunst*, zo heet een werk van Marc Maet. Het is een mooi devies voor een kunstenaar. Maar Maet bleef er niet wonen. In 2000 maakte hij verbitterd een eind aan zijn leven.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Wat zou de betekenis kunnen zijn van "¿Qué pasa?"
- Wat is de betekenis van de muziekinstrumenten ?

LUC VAN EYCKEN (°1956, BE)

Camera Obscura (2022)

Collectie UPC Duffel

Houten structuur met loden bekleding

Informatie over de kunstenaar

Luc Van Eycken is architect en beeldend kunstenaar. Hij beoefent verschillende media zoals schilderkunst, mixed media en installaties. Zijn werk 'wankelt' tussen abstractie en figuratie. Inspiratie vindt hij tijdens het onderweg zijn: van A naar B, van avond naar ochtend. Deze 'onderweg' creaties worden uitgevoerd in wat de kunstenaar zijn broedplaatsen noemt: zijn thuisatelier, Kunstencentrum De Loods en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen. Het werk van Luc Van Eycken kenmerkt zich door een hoge mate van directheid en spontaneïteit.

Informatie over het kunstwerk

Camera Obscura is een technisch geoptimaliseerde versie van een werk uit 2002. Kunstschilders gebruikten de camera obscura historisch als hulpmiddel om de werkelijkheid nauwkeurig over te nemen op hun schilderdoek. Vandaag wordt deze taak overgenomen door camera's en projectoren. Camera's worden echter meer en meer gebruikt om publieke plaatsen te bewaken. We voelen er ons aan de ene kant veiliger door, maar aan de andere kant tasten ze onze privacy aan. Luc Van Eycken wil dit fenomeen aan de kaak stellen. Deze camera obscura, tegelijk periscoop, bevindt zich in een klein vijfhoekig met lood bekleed paviljoentje of schuiloord. Hier kan men zich terugtrekken uit onze geconnecteerde wereld, en onthaasten: de ogen van de toeschouwer moeten ook wennen voor er een beeld wordt gezien.

Informatie voor de leerkracht/ docent

Een *camera obscura* (Latijn voor 'donkere kamer') is een verduisterde ruimte waarbij in een van de wanden een klein gaatje is aangebracht, later ook wel een lens. Het hierdoor invallende licht werpt een afbeelding van de buitenwereld op de tegenoverliggende wand. Rond 1800 was de camera obscura een kermisattractie. Men kon immers de wereld buiten ongezien bespieden. In de victoriaanse tijd werden er camerae obscurae gebouwd ter grootte van een huis, waar men tegen betaling een blik kon komen werpen op de omgeving.

Deze gegevens zijn niet onbelangrijk bij het interpreteren van het kunstwerk. De camera obscura is hier niet zomaar een kluizenaarshut waar men zich in afzondering over het leven kan bezinnen. Wie zich in dit wetenschappelijk instrument plaatst, opsluit of er zelfs komt wonen, zondert zich vrijwillig van de buitenwereld af, hij verbreekt de verbinding met de buitenwereld en plaatst zichzelf in isolatie om beter te kunnen zien naar de wereld waaruit hij weggevlucht is. Verbale communicatie is niet meer mogelijk. Toch blijft hij vanuit zijn ivoren toren haast ongezien, in het geniep, de buitenwereld waarnemen. Hij blijft het visueel contact behouden misschien gedreven vanuit een zeker heimwee naar zijn vroeger bestaan daarbuiten of vanuit een doorgedreven interesse, zelfs een soort voyeurisme, om vanuit zijn geheime schuilplaats de mens, als die er al is, maar zeker zijn biotoop, scherper en nauwkeurig te kunnen bespieden en waar te nemen. De kunstenaar verbreekt het contact met zijn leefwereld om ze beter te kunnen zien, begrijpen en eventueel correcter weer te geven.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Wat is een camera obscura?
- Waarom zou iemand in dit instrument plaatsnemen of zich opsluiten?
- Gaat het hier om een geestelijke bezinning of een wetenschappelijk experiment?

MAEN FLORIN (°1954, BE)

Whitewashed (2018)

Soutine (2018)

Black beard (2018)

Collectie kunstenaar

Informatie over de kunstenaar

Maen Florin werkt aan een groeiende familie van veelzijdige beelden, eerst expressief en kleurrijk van vorm, later verstilder. Haar grote koppen evolueerden (van polyester) naar keramiek. De keramiek voegt een soort oerkracht toe die schatplichtig is aan de materie waaruit de beeldhouwkunst is ontstaan: aarde. Anders dan vroegere werken – waar ze de keramische koppen combineerde met alledaagse materialen zoals karton, isolatieschuim of plastic krulspelden – laat ze nadien de koppen voor zich spreken. Ze creëert een spanningsveld tussen hun monumentaliteit en de fragiliteit van keramiek en de subtiel aangebrachte glazuur. De koppen zijn geen portretten maar eerder archetypes. Hun innerlijke wereld is verborgen en tastbaar tegelijkertijd.

Actueel zet Maen Florin de stap naar weer een nieuwe generatie keramische beelden: levensgrote figuren, waarin het menselijke, organische en dierlijke versmelten tot een fluïde eenheid.

Informatie over het kunstwerk

Een witte, magere kop met wijduitstaande oren en felrode lippen (*Soutine*), een zwarte kop die wit geschminkt lijkt (*Whitewashed*) en een zwartharige bebaarde kop met donkere oogleden (*Black Beard*), worden in mekaars nabijheid gepresenteerd op platte ronde betonnen plateaus. De geloken ogen verlenen hun een onbestemde tristesse. Ondanks het zwijgen, lijken ze toch verbonden in een mystieke conversatie, met elkaar of met de natuur. De plateaus doen denken aan het bord waarop Salomé het hoofd van Johannes de Doper presenteerde. Het agressieve gebaar van onthoofding wordt overstegen door de picturaliteit van het glazuur. De drappings die vanuit het haar over het gelaat vloeien doen echter ook denken aan bloed, zweet of tranen. De sporen van het maakproces vloeien letterlijk over in betekenis genererende motieven.

Informatie voor de leerkracht /docent

Bij de koppen van Maen Florin kunnen we ons de vraag stellen in welke mate er een relatie is tussen de afbeelding en de afgebeelde. In welke mate is er nog verbinding, een verband? Bij klassieke portretten en standbeelden is het meestal de bedoeling van de kunstenaar om de afgebeelde, het model, zo getrouw mogelijk weer te geven, al hoeft het niet altijd te gaan om een realistische weergave. De afbeelding kan ook het karakter van de geportretteerde naar voor halen.

Het feit dat de koppen gepresenteerd worden op schalen zoals eens Salomé het hoofd van Johannes opdiende, maakt ons er attent op dat we hier misschien meer dan ooit moeten op zoek gaan naar de geportretteerde, het hoofd nog verbonden met het lichaam. Moest Salomé niet bewijzen dat het wel degelijk Johannes was die ze gedood had ?

Anderzijds merken we dat de koppen enigszins karikaturaal overkomen en dat bepaalde eigenschappen door het gebruik van glazuur en kleuren als rood en zwart sterk benadrukt zijn. We nemen eerder dan individuele eigenschappen, algemene menselijke emoties waar zoals angst, vreugde, vastberadenheid, droefheid, mededogen, geluk, verlangen, ontredding, trots, pijn, beklemming, wanhoop, aanvaarding, ontgoocheling, onzekerheid, los van een specifieke persoon en zelfs van één bepaald ras. Tristesse overheerst.

Vragen aan leerlingen/ studenten

- Welk verband hebben de hoofden met elkaar?
- Waarom worden ze gepresenteerd op schotels?
- Overheersen hier individuele eigenschappen of algemeen menselijke ?
Waarom?